

Polčas funkčného obdobia verejnej ochrankyne práv Márie Patakyovej

Mojou ambíciou je zosilniť hlas občanov, aby rezonoval v činnosti verejnej správy, a tým napomôcť prinávrateniu dôvery ľudí k verejnej moci na Slovensku.

Verím, že verejná moc musí byť vykonávaná v dobrej viere, spravodlivo, múdro a s ohľadom na jej skutočný účel. V tomto duchu budem vykonávať aj moju prácu verejnej ochrankyne práv.

Prehľad

1. Čísla
2. Priority a prieskumy
3. Podnety a ďalšie aktivity
4. Nové témy
5. Osveta a informovanosť
6. Nová vizuálna identita

Čísla

celkovo 4 754 doručených podaní

Celkový počet všetkých doručených podaní a podnetov do Kancelárie verejného ochrancu práv (KVOP).

4 506 vybavených podaní a podnetov

Skladba podaní pozostáva z podnetov v pôsobnosti verejnej ochrankyne práv (VOP), žiadostí o usmernenie a otázok detí prostredníctvom stránky detskyombudsman.sk.

zvýšenie počtu podnetov o 25 %*

V kontexte úspešnej komunikačnej stratégie, ako aj regionálnych výjazdov **aktuálne evidujeme za posledných 5 rokov najväčší záujem podávateľov** o preskúmanie možného porušenia základných práv a slobôd v tomto kalendárnom roku.

**v porovnaní s rovnakým obdobím za minulý rok*

zvýšenie počtu podnetov v pôsobnosti na 60 %

Zavedenie „Ombudsmankinho sprievodcu galaxiou orgánov verejnej správy“ v roku 2017 má priamy vplyv na nárast nielen celkového počtu, ale aj pôsobnostných vecí tým, že podávatelia sa lepšie orientujú v právomociach inštitúcie. Pred zavedením sprievodcu v roku 2016 bolo približne 50 % podnetov v pôsobnosti.

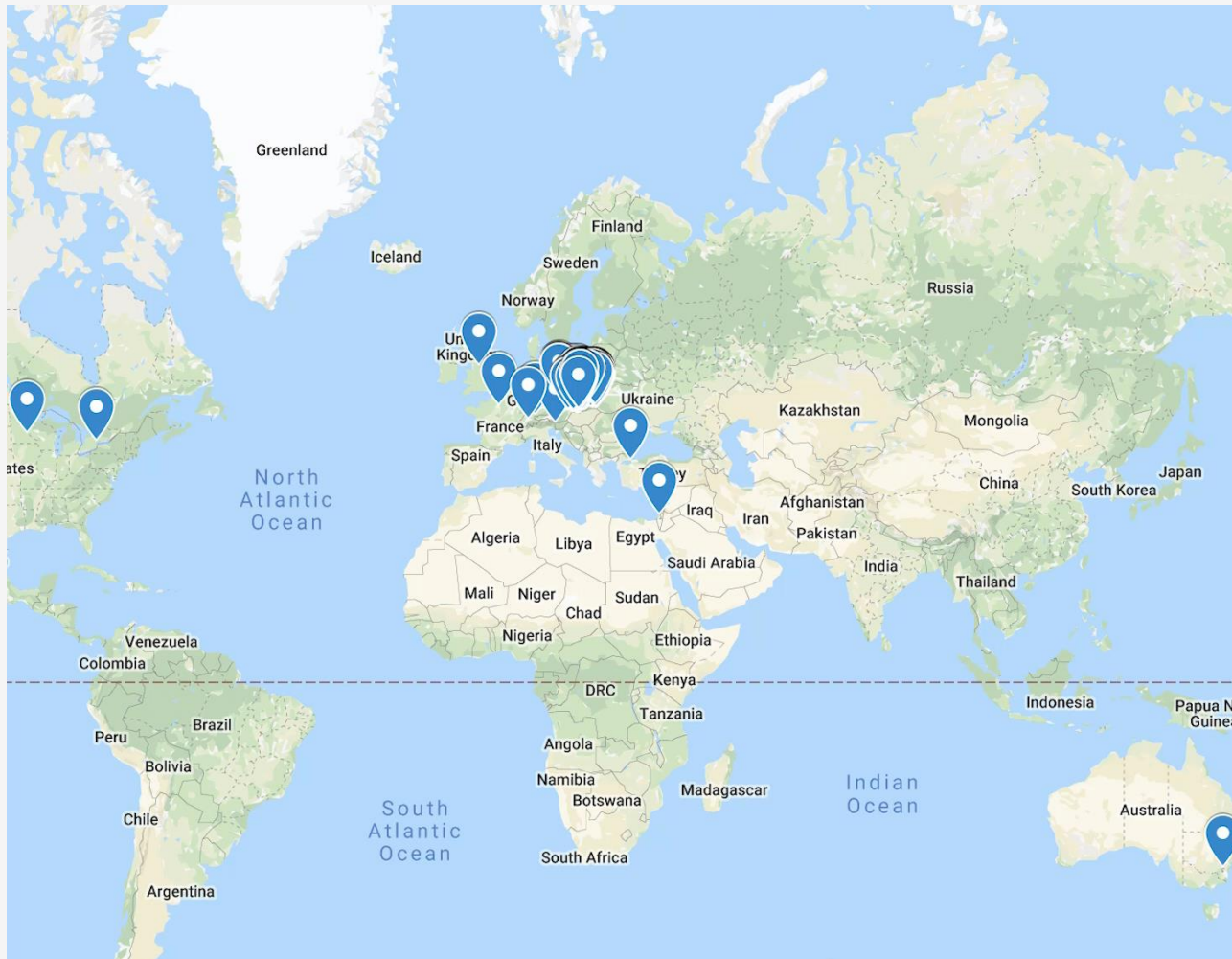

Ombudsmankin sprievodca galaxiou orgánov verejnej správy

Cieľom sprievodcu je informovať občanov o pôsobnosti verejnej ochrankyne práv a znížiť počet podaní od občanov, ktoré nespadajú do jej kompetencie. Publikácia je dostupná online, ako aj v tlačenej podobe.

Sprievodca galaxiou bol preložený do 4 jazykov: angličtiny, nemčiny, maďarčiny a rómčiny.

Sprievodca na fotografii nie je v graficky upravený v novej vizuálnej identite.

Kde všade pomáhame?

Okrem Slovenska nás kontaktujú ľudia žijúci v Českej republike, Francúzsku, Izraeli, Kanade, Austrálii a množstve ďalších krajín, ktorí riešia problémy s úradmi na Slovensku.

2 podania na Ústavný súd

VOP sa obrátila na Ústavný súd vo veci poplatkov za komunálny odpad a vo veci diskriminačných podmienok na získanie príspevkov pre osoby s ŤZP.

1 mimoriadna správa

VOP sa obrátila na parlament s mimoriadnou správou zameranou na porušovanie práv v reštitučných konaniach. Pri aktuálne nastavenom tempe vybavovania reštitučných konaní KVOP odhadla, že v niektorých prípadoch by vybavovanie mohlo trvať aj cca. ďalších 40 rokov.

historicky prvý vstup VOP do konania pred ESĽP

VOP vstúpila ako tretia strana do konania pred Európskym súdom pre ľudské práva (ESĽP) v prípade policajnej razie v Moldave nad Bodvou so svojím stanoviskom (*Amicus curiae*).

Možnosť vstupovať do súdnych konaní ako tretia strana začala VOP využívať aj v konaniach na Slovensku.

Priority a prieskumy

Priority a prieskumy

- práva seniorov
- práva ľudí v tieni
- práva živnostníkov, malých a stredných podnikateľov
- práva žiakov a študentov
- budúce generácie
- práva pacientov
- nadväznosť na prácu Jany Dubovcovej

Práva seniorov

Celoslovenský prieskum zameraný na úroveň kontroly dodržiavania ľudských práv v zariadeniach sociálnych služieb so zameraním na seniorov

Z prieskumu vyplynulo, že medzi najzásadnejšie problémy patria príliš nízky počet kontrol, spôsob, akým sú vykonávané a nejasne stanovené právomoci kontrolných orgánov.

VOP informovala o svojich zisteniach všetky dotknuté orgány spolu s návrhmi na nápravu a ich prijatie bude sledovať. Zároveň sa situácii seniorov naďalej venuje a sleduje reálne podmienky, v akých žijú. KVOP aktuálne ukončila prieskum o stave dodržiavania základných práv seniorov v sociálnych zariadeniach pre seniorov. Konečné výsledky budú k dispozícii v októbri.

Práva ľudí v tieni

Národný preventívny mechanizmus na predchádzanie mučeniu

SR si zatiaľ nezriadila národný preventívny mechanizmus, ktorý zabezpečuje pravidelnú a systematickú kontrolu zariadení, v ktorých sa nachádzajú osoby s obmedzenou osobnou slobodou. Na tento stav upozorňuje aj Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania.

VOP sa aktívne zasadzovala za vytvorenie takéhoto mechanizmu a spolupracovala s ministerstvom spravodlivosti na legislatívnom zámere. VOP zároveň vzniesla zásadné pripomienky pri tvorbe tohto legislatívneho zámeru v súvislosti s navrhovaným spôsobom vytvorenia národného preventívneho mechanizmu.

Práva ľudí v tieni

Prieskum systému vnútroštátnych osvojení detí

KVOP zistovala, ako na Slovensku prebieha proces osvojenia dieťaťa. Z výsledkov prieskumu vyplynulo, že systém je potrebné nastaviť tak, aby jeho cieľom bolo hľadanie rodiny pre dieťa, a nie naopak.

VOP odporučila:

- **vytvoriť štandardy prípravy, ktoré budú záväzné pre všetky subjekty poskytujúce prípravu,**
- **zjednotiť výklad o výnimočných prípadoch pri osvojovaní detí samožiadatelmi tak, aby nedochádzalo k ich preskakovaniu v poradí žiadateľov,**
- **zvýšiť osvetu o možnosti adopcií detí, ako aj potreby absolvovania prípravy a jej obsahu.**

Práva ľudí v tieni

Prieskum zameraný na odmeňovanie odsúdených (prebieha)

VOP sa dlhodobo venuje problematike práv väzňov prostredníctvom individuálnych podaní, ale aj v rámci priorít.

V rámci ochrany práv väzňov sa KVOP venuje problematike resocializácie a odmeňovaniu odsúdených. Kancelária aktuálne preskúmava situáciu súvisiacu s finančným odmeňovaním odsúdených za prácu. Okrem toho participuje VOP v národnom projekte Šanca na návrat, ktorého cieľom je resocializácia – znížiť riziká sociálneho vylúčenia a zvýšiť kompetencie pri uplatňovaní sa na trhu práce u osôb vo výkone trestu.

Práva živnostníkov, malých a stredných podnikateľov

Prieskum zameraný na fungovanie obchodného registra (prebieha)

Na registrové súdy SR (8 okresných súdov) boli odoslané listy s dotazníkom smerujúcim najmä k zisteniu:

- prepojenia OR s ďalšími – referenčnými registrami,
- stavu automatickej aktualizácie údajov,
- stavu prietahov v konaniach o zápise do OR a ich dôvodov,
- administratívnej záťaže spojenej so zápismi do registra, s výhľadom zistenia,
- záruk týkajúcich sa spoľahlivosti a dôveryhodnosti informácií obsiahnutých vo vnútroštátnych registroch.

Práva žiakov a študentov

Segregácia a diskriminácia rómskych detí v slovenskom školstve

VOP zrealizovala v roku 2018 audit odporúčaných opatrení na zlepšenie systému vzdelávania, ktoré navrhovala predchádzajúca ombudsmanka Jana Dubovcová. Po komplexnej analýze prijatých opatrení a ich porovnaní s opatreniami navrhovanými predchodkyňou, VOP konštatuje, že prijaté zmeny nepriniesli badateľný pokrok v súvislosti s odstránením diskriminácie a segregácie v systéme vzdelávania.

VOP navrhuje nasledovné opatrenia:

- **aj keď zákon stanovuje zákaz vylúčenia a oddelovania rómskych žiakov od ostatných žiakov, chýba vymedzenie pojmu segregácia**
- **zabezpečiť, aby diagnostické pracoviská mali k dispozícii a používali metodiku diagnostických vyšetrení, ktorá primerane zohľadňuje schopnosti detí pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného prostredia marginalizovaných rómskych komunít,**

Práva žiakov a študentov

- **vytvoriť podmienky pre dostatočný počet pedagogických asistentov k dispozícii učiteľom vo všetkých školách a triedach, v ktorých sa vzdelávajú žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.**
- **zabezpečiť, aby sa deťom a žiakom hovoriacim po rómsky poskytla podpora pri výučbe slovenského jazyka (zabezpečiť dostatočný počet rómskych asistentov učiteľov, učiteľov a asistentov hovoriacich po rómsky vo všetkých školách a triedach, v ktorých sa vzdelávajú žiaci pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného prostredia marginalizovaných rómskych komunít).**

Práva pacientov

Tranzícia transrodových osôb

Podmieňovanie uznania rodovej identity transrodových osôb medicínskym zákrokom sterilizácie alebo liečbou, ktorej následkom bude s vysokou pravdepodobnosťou neplodnosť osoby, ktorú transrodová osoba nechce podstúpiť, predstavuje porušenie jej základných práv a slobôd.

VOP navrhla ministerstvu zdravotníctva opatrenie:

- **zabezpečiť v čo najkratšom čase nové metodické usmernenie, resp. štandardy poskytovania zdravotnej starostlivosti pre transrodové osoby v súvislosti s procesom prepisu ich rodu.**

Práva pacientov

Elektrokonvulzívna liečba

V roku 2018 preskúmala VOP prípad súvisiaci s poskytovaním elektrokonvulzívnej terapie v psychiatrickej nemocnici. VOP zistila, že na území Slovenskej republiky neexistuje jednotný metodický pokyn ministerstva zdravotníctva, ktorý by ustanovoval štandardy výkonu elektrokonvulzívnej terapie pre všetky nemocnice.

VOP navrhla ministerstvu zdravotníctva:

- **aby vypracovalo štandardy pre poskytovanie elektrokonvulzívnej terapie založené na najaktuálnejších medicínskych poznatkoch pri rešpektovaní základných práv a slobôd pacientov.**

Budúce generácie

Prieskum zameraný na novelu zákona o ochrane prírody a krajiny (pripravuje sa)

Vlastná iniciatíva sa bude týkať prieskumu procesov orgánov verejnej správy na úseku napĺňania základného práva na priaznivé životné prostredie v proporcionality so základným právom na ochranu vlastníctva. V tejto súvislosti VOP iniciuje tiež spoluprácu so zástupcami odbornej a akademickej obce pôsobiacej v danej oblasti vzhľadom na odborný presah predmetnej problematiky.

Nadväznosť na prácu J. Dubovcovej

Policajná razia v Moldave nad Bodvou

V júni 2013 vtrhlo vyše 60 policajtov na 23 vozidlách v sprievode psov do rómskej osady Budulovská v Moldave nad Bodvou. Nezákonne vstupovali do obydľí, poškodzovali ich a zaútočili na vyše 30 ľudí (vrátanie žien a detí). Predchádzajúca ombudsmanka Jana Dubovcová, ktorá prípad preverovala, uviedla, že "policajná sila bola použitá bezdôvodne a neprimerane".

Keďže prípad nie je ukončený na úrovni štátu, ani pred ESLP, sledujeme jeho vývoj naďalej. Zástupcovia KVOP a VOP sa pravidelne osobne zúčastňujú súdnych pojednávaní v Košiciach.

VOP zároveň vstúpila so konania pred ESLP ako tretia strana a súdu poskytla svoje stanovisko (Amicus curiae).

Nadväznosť na prácu J. Dubovcovej

Vyhradené priestory a kamerové systémy

Prechádzajúca ombudsmanka žiadala v roku 2015 okamžitý zákaz obmedzovať osobnú slobodu fyzickej osoby jej umiestnením do „vyhradených priestorov“ v policajnej budove, ktoré nie sú celou.

Súčasná ombudsmanka sa problémom takisto zaoberá. Prezident Policajného zboru vo februári 2019 informoval VOP, že „v súčasnosti nie je v legislatívnom procese návrh novely zákona Národnej rady SR č. 171/1993 Z.z., ktorý by upravoval pojem „vyhradený priestor“, nakoľko vzhľadom na spoločenský vývoj do popredia vystúpili iné okruhy otázok, na ktoré bolo potrebné adekvátne reagovať.“

Dlhodobo chýbajú aj body kamery. Aktuálne ich zabezpečenie stojí z dôvodu problematického verejného obstarávania.

Nadväznosť na prácu J. Dubovcovej

Priťahy v súdnom konaní

Právo na prerokovanie veci bez zbytočných priťahov sa opakovane preukazuje ako najčastejšie porušované základné právo v podaniach od občanov, ktorými sa KVOP zaoberá. VOP sa tejto problematike dlhodobo venuje. V roku 2012 bol k tejto téme uskutočnený prieskum. Odvtedy sa KVOP priťahmi zaoberá prostredníctvom podnetov od občanov.

V septembri 2019 zaslala VOP v tejto súvislosti list adresovaný ministrovi spravodlivosti so žiadosťou o informácie súvisiace s činnosťou ministerstva vedúcou k zabezpečeniu primeranej dĺžky súdnych konaní.

Nadväznosť na prácu J. Dubovcovej

Malé vodné elektrárne

Predmetom prieskumu VOP, ktorý bol ukončený v novembri 2016, bolo zabezpečovanie ochrany životného prostredia orgánmi verejnej správy pri povoľovaní výstavby malých vodných elektrární (MVE). Prieskum potvrdil, že pri konaní a rozhodovaní orgánov verejnej správy v povoľovacích procesoch týkajúcich sa MVE dochádzalo a dochádza k porušovaniu viacerých základných práv a slobôd.

KVOP priebežne sleduje situáciu súvisiacu s výstavbou MVE.

Podnety a ďalšie aktivity

Občan bez občianstva

Na VOP sa v roku 2017 obrátil podávateľ, ktorý bol v minulosti štátnym príslušníkom Slovenskej republiky. Na vlastnú žiadosť požiadal o prepustenie zo štátneho zväzku, keďže mal prísľub o udelení štátneho občianstva v zahraničí. Toto občianstvo mu však udelené nebolo, v dôsledku čoho mal od roku 2001 status osoby bez štátnej príslušnosti.

- V roku 2007 požiadal o spätné udelenie občianstva, toto konanie však bolo prerušené z dôvodu trestného stíhania vedeného voči podávateľovi.
- V januári 2018 bolo zastavené trestné stíhanie z dôvodu, že je nepochybné, že skutok obvinený nespáchal.

VOP prípad aktívne riešila a Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky napokon podávateľovi v októbri 2018 udelilo štátne občianstvo Slovenskej republiky.

Problémy s príspevkami pre dieťa s Aspergerovým syndrómom

Rodina autistického dievčatka sa na nás obrátila už v roku 2014 a druhýkrát opäť o rok neskôr v súvislosti s problémom uznania príspevkov. Po preskúmaní podnetov je následne príspevky boli priznané. Problémy sa o pár rokov zopakovali, a preto v súčasnosti preskúmavame nový podnet, podľa ktorého došlo k prehodnoteniu zdravotného stavu dcéry podávateľky a z neho vyplývajúcej odkázanosti na kompenzáciu dôsledkov ťažko zdravotne postihnutej osoby tak, že dieťaťu sa údajne zlepšil zdravotný stav a už ani nebolo posudzované ako osoba s ťažkým zdravotným postihnutím.

Po podaní odvolania ústredie práce lekárske posúdenie zmenilo tak, že dieťa síce je osobou s ťažkým zdravotným postihnutím, ale nie je odkázané na kompenzácie dôsledkov okrem potreby sprievodcu. Podnet je stále v štádiu riešenia, v súčasnosti vyhodnocujeme stanovisko úradu práce.

Somálske cestovné doklady by sme mali uznať ešte tento rok

Slovensko-somálsky manželský pár plánoval svoj život na Slovensku. Úrady však Somálčanovi neudelili víza. Dôvodom bolo, že Slovensko spolu s polovicou európskych krajín neuznáva somálske cestovné doklady.

KVOP požiadala ministerstvo vnútra ako orgán príslušný na uznávanie cestovných dokladov, aby v našom právnom poriadku vytvoril mechanizmus, ktorý umožní štátnym občanom Somálska podať žiadosť o udelenie trvalého pobytu s cieľom zabezpečiť zlúčenie rodiny.

V novembri 2019, kedy Slovenská republika začne uznávať e-cestovné pasy Somálska, vydávané od roku 2014.

Manželstvo uzavreté mimo Slovenska, pobyt neudelený

Zoberali sme sa prípadom nemožnosti udelenia pobytu v Slovenskej republike na základe statusu rodinného príslušníka manželovi slovenského občana. V tomto prípade občan SR uzavrel manželstvo s občanom z Nového Zélandu a rozhodli sa, že spolu budú žiť na Slovensku, ktoré nijakým spôsobom neuznáva vzťahy párov rovnakého pohlavia.

Záverom bolo, že keď manžel s občianstvom SR nebude môcť realizovať svoje právo na súkromný a rodinný život na Slovensku preto, že jeho manželovi z Nového Zélandu nebude udelený pobyt u nás, dochádza k porušovaniu ich práva na súkromný a rodinný život. VOP sa obrátila na ministerstvo vnútra, aby diskriminačnú legislatívu upravil, rezort sa však s týmito závermi nestotožnil.

Nové témy

práva žien v pôrodnej starostlivosti

VOP adresovala ministerstvu zdravotníctva opatrenia, aby prijalo štandardy pôrodnej starostlivosti, ktoré by reflektovali medzinárodne uznávané štandardy pôrodnej starostlivosti a zaviedlo kontinuálne vzdelávanie na vysokých školách vzdelávanie s podrobným zameraním sa na oblasť ľudských práv žien a reprodukčných práv.

sterilizácie rómskych žien

V roku 2018 sa VOP začala zaoberať problematikou nezákonných sterilizácií žien predovšetkým rómskeho pôvodu. V tejto súvislosti vydala stanovisko, v ktorom žiada, aby sa predstavitelia SR začali intenzívne zaoberať problematikou protiprávných sterilizácií, prevzali za ne zodpovednosť a prijali osobitnú právnu úpravu, ktorá by ich odškodnila.

voľby zo zahraničia

VOP adresovala odporúčanie ministerke vnútra súvisiace so zavedením možnosti voľby zo zahraničia občanom Slovenskej republiky prostredníctvom pošty či elektronických komunikačných prostriedkov vo všetkých voľbách.

práva párov rovnakého pohlavia

VOP žiada vytvorenie právneho rámca na úrovni tzv. minimálneho štandardu podľa relevantnej judikatúry ESLP. Osobnou účasťou podporila Dúhový Pride v roku 2018 a 2019, ktorého zmyslom je upozorniť na existenciu ľudských bytostí z LGBTI menšiny aj na Slovensku a ich aktivitu pre uznanie práv v sekulárnej spoločnosti (čl.1 ods. 1 ústavy).

VOP v roku 2017 uverejnila stanovisko k problematike ochrany párov rovnakého pohlavia.

nútené návraty

VOP požiadala ministerku vnútra o vytvorenie efektívneho systému monitorovania nútených návratov. V súčasnosti túto kontrolu vykonáva Ministerstvo vnútra SR v spolupráci so Slovenskou humanitnou radou. Aj podľa Agentúry Európskej únie pre základné práva takýto systém nespĺňa podmienky vyžadované Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území.

bezbariérovosť vo vlakoch

KVOP už v minulosti preskúmavala úroveň zabezpečenia bezbariérovosti v nemocniciach či v školách. Aktuálne VOP spustila prieskum zameraný na bezbariérovosť vo vlakoch a na železničných staniciach.

Osveta a informovanosť

okružle stoly

V KVOP sa pravidelne organizujú okružle stoly na tému ochrany práv detí (v spolupráci s o. z. Náruč), ale aj so zameraním na iné témy (napr. právo na bývanie).

Ombudsmanské ďakujem

Odovzdávanie ocenení osobnostiam a organizáciám aktívnym v ochrane základných práv a slobôd zaviedla J. Dubovcová v roku 2015. Tento rok pri príležitosti Medzinárodného dňa ľudských práv (10. 12. 2019) odovzdá Ombudsmanské ďakujem súčasná ombudsmanka už po tretíkrát.

záštity

VOP preberá záštity nad rôznymi podujatiami s ľudskoprávnym kontextom (napríklad projekt Otvorené školy, oceňovanie Roma Spirit, Olympiáda ľudských práv, projekt Senior Friendly, študentský projekt e-šikana a pod.).

Olympiáda ľudských práv

VOP od nástupu do funkcie pravidelne preberá záštitu nad Olympiádou ľudských práv. V rámci spolupráce právničky kancelárie každoročne realizujú prednášky pre študentky a študentov, ktorí sa rozhodli do tejto súťaže zapojiť. Zároveň s VOP každý rok pripravia pre študentov jednu z tém, na ktorú študenti píšú esej, ktorá je súčasťou súťaže. Víťazné eseje VOP oceňuje krátkodobou stážou pre víťazov a víťazky v KVOP.

regionálne výjazdy

Novou aktivitou, ktorú začala VOP realizovať od druhej polovice roka 2017 sú pravidelné regionálne výjazdy do jednotlivých krajov v rámci Slovenska. Výjazdy sú zamerané na osobné stretnutia s vedúcimi predstaviteľmi nápravno výchovných zariadení, väzníc, policajného zboru, mimovládnyimi a neziskovými organizáciami, ktoré svoju činnosť upriamujú na ochranu základných práv a slobôd. Cieľom je posilniť a rozvíjať vzájomnú spoluprácu medzi inštitúciami, riešiť možné problémy čo najefektívnejšie, a ak je to možné priamo na mieste.

Nová vizuálna identita

